לעדות אשה • לומר לאשה מת בעליך דלקיולו בה רבנן משום עיגונא וכל דמקדש אדעתא דרבנן *ואפקועי רבנן לקדושין מיניה: **לעדות בכור** • בכור ביד כהן כשנתנו ישראל לו שלש ולירע לו בו משום קי"ל בבכורות (דף לה.) נתשדו להגיס להטיל מום בבכור ואין נאמן לומר מום זה נפל בו מאליו ולריך להביא עדים ומאריגן הטס דאשה כשרה לעדות זו: **אימא לעדות שאשה כשרה לה** • והאי נמי כשרה לה: **גברא יקירא** • ר"ש דמתני' ר"ל תנן בה: **אפא לאשמעינן** • בתמיה כלומר מה בא ללמדנו אם לא זאת: **מתני' כל שבא בחמין** • כלומר שנתבשל: **שורין אותו בחמין** • כדי שיהא נמוח: **וכל שלא בא בחמין** • כגון בשר יבש שאוכלין אותו מה ע"ש הדחה: **מדיחין אותו** • ולא אמרי' זהו בישוליה אבל לא שורין: **חוץ מן המליח ישן** • דג מליח של שנה שעברה: **וקוליים האיספנין** • שם דג שאוכלין אותו מחמת מלחו ע"י הדחה בחמין והקר אפילו הדחה נמי לא שזהו גמר מלאכתן והוי בשול: **גמ' כגון מאי.** הוי בא בחמין שחוזרין ושורין אותו בחמין: **תרנגולתא דר' אבא** • מבשלה ושורה אותה ימים רבים בחמין למחות מליחה ואוכלה לרפואה: **בר אלפא מרפי** • בן ג' שנים: **אפנוסי** • הייתי נאנס להקיא מחמת מיאוס: **רייח** • רוקק מכותחא דבבלאי כשזוכרו שהיה מאוס בעיניו: **אמר רב יוסף כו'.** קשה היה בעיניו שנמאסין בני בבל על בני ארץ ישראל אמר אנו נמי יש לנו לרוק מתרנגולתיה דר' אבא שהם אוכלים: **ועוד כוסא** • אינו מאוס כל כך בעיני אחר בני מערבא: **דשא אמר רב גוזא כו'** • ושאינו מיניה אותו כותח: **בריחי.** תוליס: **סדים** • קוליים מלח: **מייב מעלא** • דהוי ביטול: **מפני מה עופות שבבבל שמנים** • משל מ"ש: **כלך** • לכה לך אלא שקיצר הלשון: **למדבר עזה** • והיא מלח"ש: **מועדים שבבבל שמנים** • רגילים לשמוח בשמועדים יותר מא"ש: **מפני שהם עניים** • וכל השנה אין להם שמחה במאכל ומשתה ואין להם מרגוע ממלאכה לפיכך בשמועדים כל שמחתם: **מצויינין** • מלייגין עצמן בלבושים נאים: **מצויינין** • מקושטין: **שאינן בני פורס** • כל כך לכבודם כבני ארץ ישראל מחמת תורתם, מכבדים אותם מחמת לבושיהן שנראין חשובים: **דרדקי** • בחורים שלא הגיעו לסברא: **מפני שלא גנו** • העופות כמו אותן של ח"ש דלתמריגן לקמן: **שאנן מועב מגעוריו וגו'** • סיפיה לקמן "על כן עמד מעמו בו" אלמא הגולין מפיגין מעמן ושמנן: **נ"ב שנים** • משגלו בימי לדקיה בחרבות ירושלים עד שנפקדו בימי כורש ואז עלו מהם לייסד את הבית י"ח שנים קודם גמר הבנין שהיה לסוף ע' שנה בשנת שתים לדריוש דלתמרי' במגילה (דף יא.): **וכולן חזרו.** הבהמות ועופות ולקח הדגים חוץ מן קוליים האספנין וכולן חזרו דהא "עד בהמה" כתיב ומכלל דמכאן ואילך הדור חוץ מקוליים דמדפרש: **פני מדרי דכבל מהדרי** • מדרגות שבבבל מחזירין מים הנשפכים בהן לענין עיטם שהוא מקום גבוה שבא"י שאותו מעיין מביא מים לבית מבילת כה"ע ביוה"כ דמתוקן בחומת עזרה על גבי שער המים כדלתמרינן בסדר יומא (דף לא.) עין עיטם גבוה מקרקע העזרה ל"ג אמות והילך מחזירין שם בפרת סילוות וסולמות למטה מן הקרקע (הים) ודרך אותן סולמות מחזירין המים לא"י ותחזרין ונוטעין במעיינות והנגים חזרו דרך אותן סולמות שנחים להעלותן יותר מדלך פרת עצמו: **ופלי** • קוליים האספנין: **כיון דלא שריר שדריה** • אין קשה שדרה שלו: **לטבריה** • לבוז ולהטיל עליהם עול ולא שמתכוונין לבטלן משמחת הרגל אבל הקללה גרמה לך: **קומפיין** • *נשון לענ הוא שלמון: **כולשה** • חיל המלך: **שאינן** כמו קומטוס ולשון רומי סוא עי' רש"י סוטה יד ד"ה גספרא: **בנלא מפא** • במקום שאינה מיר: **מוקבא** • יכודוי תלוי בשמלתי שמלתו מתרגמינן תוקבים (שמות כב): **לילין** • למחין: **הבאים** • אותן של יעקב שיבאו לבבל ישרשו ויעשו לילין ופרחים לתורה וסייעתא תתיא לר' יוחנן דטעמא דמצויינין לאו לפי שאינן בני תורה כדרבי אסי אלא לפי שאינן במקומן כשבת

[ועי' שמות יעקב מלק ג' סימן קמו]

כ א מיי' פ"ב מהלכות בכורות הלכה מו סמג עשין ריח טוש"ע יו"ד סימן שיד סעיף ס:

כא ב מיי' פכ"ח מהל' שבת הלכה מז טור ש"ע או"ח סימן רנב סעיף ס וסי' שכ סעיף ב:

כב ג מיי' פ"ב שם הלכה מז סמג לאוין סס טוש"ע יו"ד סימן שיח סעיף ד:

כג ד מיי' פ"ב מהלכות סנהדרין הלכה ז סמג עשין כז טור יו"ד סימן י סעיף ח:

נוסח נאמנות יד מפי יד

בהמה בגימטריא. אסמכתא בטלמא היא דנ"ב נפקא לן בלאו גימטריא כדפי' בקונטרס: שוכר

אלא לעדות אשה בלבד *איבעיא להו עד מפי עד-לעדות בכור מהו: רב אמי אסיר ורב אסי שרי א"ל רב אמי לרב אסי והא תנא דבי מנשיא אין עד מפי עד כשר אלא לעדות אשה בלבד אימא לעדות שהאשה כשרה לה בלבד רב יימר אכשר עד מפי עד לבכור הרי עליה מרימר "יימר שרי בוכרא" "והלכתא עד מפי עד כשר לבכור: חלות דבש: כי אתא רב הושעיא מנהרדעא *אתא ואייתי מתניתא בידיה זיתים וענבים שריסקן מע"ש ויצאו מעצמן אסורין ור"ש ור"ש מתירין אמר רב יוסף גברא יתירא אתא לאשמעינן? א"ל אביי טובא קמ"ל דאי ממתניתין הוה אמינא התם הוא דמעיקרא אוכלא ולבסוף אוכלא אבל הכא דמעיקרא אוכלא ולבסוף משקה אימא לא? קמ"ל: **מתני'** *כל שבא בחמין מערב שבת שורין אותו בחמין בשבת, וכל שלא בא בחמין מערב שבת מדיחין אותו בחמין בשבת חוץ מן המליח הישן (ודגים מלוחין קטנים) *וקוליים האיספנין שהדרתן זו היא גמר מלאכתן: **גמ'** כגון מאי? אמר רב ספרא כגון תרנגולתא דר' אבא ואמר רב ספרא זימנא חדא איקלעית לתתם ואוכלן מיניה, ואי לא רבי אבא דאשקיין חמרא בר תלתא טרפי איתנסי. רבי יוחנן רייח מכותח דבבלאי, אמר רב יוסף: "ולירוק אנן מתרנגולתא דרבי אבא, ועוד-אמר רב גוזא זימנא חדא איקלעית לתתם ועבדית כותח דבבלאי, שאילו מיניה *כל בריחי מערבא" כל שלא בא בחמין וכו': הדיח מאי? אמר רב יוסף הדיח חייב חטאת אמר מר בריה דרבינא אף אנן גמי תנינא חוץ ממליח ישן וקוליים האיספנין שהדרתן זו היא גמר מלאכתן שמע מינה. יתיב רבי חייא בר אבא ורבי אסי קמיה דרבי יוחנן ויתיב רבי יוחנן וקא מנמנם אמר ליה רבי חייא בר אבא לרבי אסי מפני מה עופות שבבבל שמנים? א"ל כלך למדבר עזה ואראך שמנים מהן. מפני מה מועדים שבבבל שמחים? מפני שהן עניים. מפני מה ת"ח שבבבל מצויינין? לפי שאינן בני תורה. מפני מה עובדי כוכבים מזוהמין? מפני שאוכלין שקצי' ורמשי' *אתעיר בהו רבי יוחנן אמר להו דדרקי לא כך אמרתי לכם "אמור לחכמה אחותי את" *אם ברור לך הדבר כאחותך שהיא אסורה לך' אומרהו ואם לאו לא תאמרהו, אמרו ליה ולימא לן מר איזה מהן? מפני מה עופות שבבבל שמנים מפני שלא גלו שנאמר "שאנן מואב מנעוריו ושקט הוא אל שמרין. ובגולה לא הלך והלא מגלן דגלו דתניא "רבי יהודה אומר נ"ב שנה לא עבר איש ביהודה שנאמר "על ההרים אשא בכי ונהי וגו' מעוף השמים ועד בהמה נדדו הלכו: בהמ"ה בגימטריא חמשין ותרתין הוו" א"ר יעקב א"ר יוחנן כולן חזרו חוץ מקוליים האיספנין *דאמר רב-הני מדרי דבבל מהדרי מיא לעין עיטם, והא ליכא דלא שריר שדריה לא מצי סליק מפני מה מועדים שבבבל שמחים? מפני שלא היו באותה קללה דכתיב "והשבתי כל משושה חגה חדשה ושבתה וכל מועדה" וכתיב "חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי היו עלי לטורח" *מאי "היו עלי לטורח"? א"ר אלעזר אמר הקב"ה לא דיין לישראל שחוטאין לפני אלא שמטריחין אותי לידע איזו גזירה קשה אביא עליהן, א"ר יצחק אין לך כל רגל ורגל שלא באתה בולשת לציפורי ואמר רבי חנינא אין לך כל רגל ורגל שלא בא לטבריה אגמון וקמטון ובעל זמורה מפני מה ת"ח שבבבל מצויינין לפי שאינן המקומן דאמרי אינשי "במתא שמא, בלא מתא תותבאי" "הבאים ישרש יעקב יציץ ופרח ישראל" תני רב יוסף אלו תלמידי חכמים שבבבל שעושין ציצין ופרחים לתורה מפני מה עובדי כוכבים מזוהמין? שלא עמדו על הר סיני שבשעה שבא

[נגמות ג:]

[מגילה לא:]

[יומא נד.]

[ועי' לעיל כא.]

[ועי' לעיל כח.]

[דג שנמקומות כאספנית ושמו נלשון קודם שיבוטא עכון ערך אספנן]

[דג שנמקומות שלינן במקומן כל"ל ומיכא בני נמקה:]

הגהות הב"ח

(א) גמ' לפי שלינן במקומן כל"ל ומיכא בני נמקה:

ר"ש ע"ז:

סנהדרין ז:

בכורות מד:

בכורות לו. ע"ש

לעיל יט:

לעיל נט.

נוסח קדי הי"ל

נוסא מבנה

סדר ט"ל תשלום ותעיקות ע"ל ר"ח ר"ל אבא ור' אסי "מפני מה..."

ר"ח ור"ל ר"יוחנן ותעיקות ע"ל [תשלום הנ"ל]

מבנה

ר"נחמן/ר"חנינא תיאורים לנוסח מאשלות שבאו ע"ל ג'פרוי האורים בעין האורים

רבינו חננאל

למשקין חיוצא מהן אסור. והא דתניא סוחטין בפגעים ובפרישין ובעזורין אבל לא ברמונים דשל בית מנשיא בן מנחם היו סוחטין ברמונים אמר רב נחמן הלכה כשל בית מנשיא בן מנחם ופלקא שמעתא דאסור לסחוט ברמונים בשבת והא דתני אין עד מפי עד כשר אלא לעדות אשה בלבד. אוקימנא לעדות שהאשה כשרה לה והלכתא עד מפי עד כשר לבכור. פי' עד מפי עד נאמן להעיד על בכור בהמה מהורה שזה המום שיש בו אפי' שראוי לבוא בידי אדם הוא לא נפל בו מידי אדם ובנו העדות החכם מתירו לאכול במומו וכ"ש בעדות גדולה מזו. ומפורש כך בבכורות פ"בכל פסולי המוקדשין. ופלקא שמעתא התם דהלכתא כרשב"ג דאמר אפילו בנו ובתו נאמנים ויש מי שאומר כי עד מפי עד נאמן בבכור אדם ומעות הוא ביידו חלות דבש שריסקן מע"ש ויצאו מעצמן אסורין ור' אלעזר מתיר. כי אתא רב הושעיא מנהרדעא אתא ואייתי מתניתא בידיה זיתים וענבים שריסקן מע"ש ויצאו מעצמן אסורים. ור' אלעזר ור"ש מתירין. והא מתניתא מסייעא נמי לר' יוחנן: מתני' כל שבא בחמין מלפני השבת וכו'. ומיבעיא לן כגון מאי. ואמר רב ספרא כגון תרנגולתא דר' אבא שהיתה מלוהה ביותר וכשמבקשין לאוכלה שורין אותה בימים חמין. אמר רב ספרא כגון זו התרנגולת אם הובאה בחמין מלפני השבת מותר לשרותה בחמין בשבת ולאוכלה. ואם לאו אסור לשרותה ומותר להדיחה והמליח הישן וקוליים האיספנין

רב נסים גאון

ואין עד מפי עד כשר אלא לעדות אשה בלבד כשאמר כי מת בעלה התירוה בית דין לינשא ואע"פ שהמעשה העתיק דבר זה מזולתו וכמו שביארו דבר זה בפרק אשה שהלך בעלה וצרתה (דף קכב) והרחוקו להיות משיאין עד מפי עד וכו': **עד** מפי עד בבור מהו. עיקר דיליה בבסכת בכורות בפרק כל פסולי המוקדשין (דף לא) דתניא ר' יהושע בן קפוסאי אומר בכור ב' כהן צריך ב' מן השוק להעיד עליו רבן שמעון בן גמליאל אומר אפילו בנו ובתו ואמרו הלכתא כרבן שמעון ודוקא בנו ובתו אבל אשתו לא מאי מעמא אשתו כגופו דמיא ועוד אמרו איבעיא להו עד מפי עד מהו לעדות בכור אמר ליה תני אלא לעדות אשה כשרה לו וכבר נתברר לנו שבתו כשירה ותנאיל ואשה כשירה לעדות בכור עד מפי עד נמי כשר לעדות בכור וכן פסקה ההלכה וזה שאמרו בבכור בהמה אבל בבכור אדם לא. גרסינן בפרק י' יוחסין (דף עד) ג' נאמנין על הבכור חיה ואמו ואביו חיה לאלתר אמו כל ז' אביו לעולם: **בגון** תרנגלתיה דר' אבא. כך פירשה אדונינו האיי גאון ז"ל תרנגולת שמבשלין אותה ומוציאין אותה מהמרק ומפלאין אותה בחבלין וכשרוצה לאכול ממנה שורין אותה בימים חמים ואוכלים אותה כאילו